

RPO-688689-VII-720.6/11/KC

Raport
Krajowego Mechanizmu Prewencji z wizytacji
Pomieszczeń dla Osób Zatrzymanych i Doprowadzonych do
Wytrzeźwienia Komendy Rejonowej Policji Warszawa VI
(wyciąg)

1. Wprowadzenie

Na podstawie artykułu 19 *Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. 2007 r. Nr 30, poz. 192) oraz działając z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniu 22 listopada 2011 r., do Pomieszczeń dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia Komendy Rejonowej Policji Warszawa VI, przy ul. Jagiellońskiej 49 (dalej: PdOZ lub Izba), udali się pracownicy Zespołu „Krajowy Mechanizm Prewencji” (dalej: KMP lub Mechanizm. W wizytacji wzięli udział także przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji z Macedonii, będący uczestnikami wizyty studyjnej zorganizowanej w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich.

Celem wizytacji zapobiegawczej Krajowego Mechanizmu Prewencji, było sprawdzenie na miejscu sposobu traktowania osób zatrzymanych i dokonanie oceny ich ochrony przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem.

Przeprowadzone czynności polegały na:

- wysłuchaniu informacji na temat funkcjonowania Izby przedstawionej przez Komendanta Rejonowego Policji Warszawa VI oraz innych pracowników pełniących dyżur w KRP;

- oglądzie wszystkich pomieszczeń Izby, w tym sprawdzeniu stanu wyposażenia pokoi dla zatrzymanych;
- zapoznaniu się z następującą dokumentacją PdOZ: Regulaminem pobytu osób umieszczonych w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, Książką wizyt lekarskich, Książką przebiegu służby, Książką ewidencji osób zatrzymanych, pięcioma losowo wybranymi protokołami zatrzymań, Rejestrem dezynfekcji pomieszczeń PdOZ, świadectwem wzorcowania alkomatu, losowo wybranymi fragmentami nagrań z monitoringu pomieszczeń.

W trakcie wizytacji wykorzystano następujące urządzenia pomiarowe: multimetr CEM DT-8820 oraz dalmierz laserowy Makita LD060P.

Ponadto, po zakończeniu wizytacji analizie poddano: protokół kontroli sanitarnej przeprowadzonej w dniu 11.04.2011 r. przez Państwową Inspekcję Sanitarną MSWiA na obszarze województwa mazowieckiego, zestawienie liczbowe osób umieszczonych w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia w jednostkach organizacyjnych policji w 2010 r. i 2011 r. (od 1 stycznia do dnia wizytacji), listę szkoleń funkcjonariuszy, plan zajęć doskonalenia zawodowego realizowanego w miejscu pełnienia służby Wydziału Organizacji KRP Warszawa na rok 2012, procedurę postępowania funkcjonariuszy i pracowników Policji po ekspozycji na zakażenie HIV, HCV, HBV, nagrania monitoringu Izby z dnia 11.11.2011 r. W tym miejscu należy wskazać, iż ustawienie jednej z kamer zainstalowanych w PdOZ uniemożliwiło wizytującemu zanalizowanie nagrania monitoringu z ww. dnia – na nagraniu widoczny był wyłącznie sufit monitorowanego pomieszczenia.

2. Legalność zatrzymania

Izba przeznaczona jest dla kobiet i mężczyzn, zatrzymanych w związku z podejrzeniem popełnienia przestępstwa oraz doprowadzonych w celu wytrzeźwienia.

Z informacji przekazanych przez Wydział Organizacji Służby KRP Warszawa VI wynika, iż od początku 2011 r. do dnia wizytacji, w Izbie

zatrzymano 2478 osoby, w tym podejrzanych o popełnienie przestępstwa – 1717 osób, w związku z popełnieniem wykroczenia - 74, na polecenie sądu lub prokuratora - 668, zatrzymanych prewencyjnie – 13 osób, cudzoziemców w celu wydalenia – 1 oraz doprowadzonych w celu wytrzeźwienia – 5. Analiza losowo wybranych protokołów zatrzymań nie wykazała nieprawidłowości.

Podczas przeprowadzania wizytacji Krajowego Mechanizmu Prewencji, w Izbie przebywało 12 osób zatrzymanych; wśród zatrzymanych nie było osoby doprowadzonej do PdOZ w celu wytrzeźwienia.

3. Warunki bytowe

Pomieszczenia dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia usytuowane są na parterze Komendy Rejonowej Policji Warszawa VI. W ich skład wchodzi: 14 pokoi trzy- i dwuosobowych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia (w sumie 41 miejsc), dyżurka profosa, pomieszczenie do przechowywania depozytu, magazyn pościeli czystej, magazyn pościeli brudnej, magazyn do przechowywania rzeczy osób zakaźnie chorych, pokój do przygotowywania lub podgrzewania posiłków, 2 sanitariaty służące do utrzymania higieny osobistej, w tym jeden przeznaczony dla osób chorych zakaźnie oraz szatnia dla funkcjonariuszy.

Wszystkie pokoje dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia wyposażone zostały w jednakowy sposób, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i administracji z dnia 13 października 2008 r. w *sprawie pomieszczeń w jednostkach organizacyjnych Policji przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia oraz regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach* (Dz. U. z 2008 r. Nr 192, poz. 1187), zwanego dalej rozporządzeniem. W każdym znajdują się oddzielne podesty do spania, stoliki i ławy przymocowane do podłogi. Okna zabezpieczone zostały od wewnątrz metalową siatką, od zewnątrz zaś kratą. Każdy z pokoi wyposażony jest w przycisk instalacji przyzywowej, umożliwiający w razie potrzeby wezwanie pracownika Izby. W drzwiach pokoi zainstalowano wizjery umożliwiające obserwację osób tam przebywających, a na ścianie korytarza zamocowano

drewniane półki służące do stawiania naczyń z posiłkami. Grzejnik centralnego ogrzewania i zamontowane punkty świetlne również są odpowiednio zabezpieczone. Zapewniają one właściwą temperaturę i oświetlenie odpowiednie do czytania i pisania. W pomieszczeniach działa sprawna wentylacja grawitacyjna. Stan czystości pokoi dla zatrzymanych nie budził zastrzeżeń wizytujących.

W Komendzie funkcjonuje również pomieszczenie pełniące funkcję poczekalni dla osób zatrzymanych – jest to pokój z trzema częściami/boksami wyodrębnionymi za pomocą krat, których nie wyposażono w żadne ławy ani krzesła. Z informacji przekazanych przez Komendanta wynika, że w pokoju tym osoby powinny przebywać krótki okres potrzebny do sporządzenia odpowiednich dokumentów. Jednakże z rozmów z zatrzymanymi, jak również z analizy monitoringu wynika, iż osoby zatrzymane przebywają tam kilka godzin (ok. 5-7) nie mając możliwości spożycia posiłku czy zaspokojenia pragnienia. Krajowy Mechanizm Prewencji zaleca skrócenie czasu pobytu zatrzymanych w „poczekalni” do niezbędnego minimum (ok. 30 min) oraz zamontowania w niej ławek dla zatrzymanych. KMP podkreśla, iż wielogodzinne przebywanie w zakratowanym boksie bez ławek i możliwości zaspokojenia pragnienia czy głodu można uznać za niehumanitarne traktowanie i tym samym naruszenie art. 3 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka: *Nikt nie może być poddany torturom ani niehumanicznemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu.*

Ponadto, fakt pobytu osób zatrzymanych w tym pomieszczeniu, nie jest odzwierciedlony w żadnej dokumentacji. W ocenie Mechanizmu należy odnotowywać godziny umieszczenia osób zatrzymanych w wyżej opisanej „poczekalni” oraz godziny przeniesienia ich do pomieszczeń PdOZ (np. w protokole zatrzymania, książce przebiegu służby lub rejestrze prowadzonym dla tego pomieszczenia). Odnotowywanie ww. godzin ma również istotne znaczenie dla przestrzegania praw zatrzymanych z uwagi na uregulowany w przepisach maksymalny czas pobytu Izbie. Zastrzeżenia wizytujących budzi ponadto usytuowanie tego pokoju. Wyodrębniony jest on w miejscu dostępnym dla osób postronnych, w związku z czym KMP zaleca zamontowanie w wejściu przesłony np. kotary uniemożliwiającej wgląd do niego osobom trzecim.

W Izbie funkcjonuje monitoring. Należy jednakże zaznaczyć, iż usytuowanie ekranu powoduje, że obraz z kamer może być widoczny dla osób postronnych. KMP rekomenduję zatem zmianę miejsca usytuowania ekranu, na którym transmitowany jest obraz z monitoringu.

Rzeczy cenne, które zatrzymany posiada przy sobie w trakcie zatrzymania, są rejestrowane i przechowywane w szafkach depozytowych, w zamkniętym pomieszczeniu, które połączone jest z dyżurką profosa.

Pokoje sanitarne przeznaczone dla zatrzymanych (w tym jeden pokój dla osób chorych zakaźnie) wyposażono w w-c, umywalkę oraz prysznic. W dniu wizytacji znajdował się tam papier toaletowy oraz mydło. Z informacji uzyskanych w rozmowach z zatrzymanymi wynika, że w sanitariatach wyodrębniono miejsce do używania wyrobów tytoniowych przez osoby zatrzymane. Ponadto, w PdOZ zostały wyznaczone dwie cele dla palących wyroby tytoniowe.

Wszystkie posiłki dla zatrzymanych przygotowuje podmiot zewnętrzny. Dostarczane są one w jednorazowych, utrzymujących ciepło opakowaniach. W Izbie funkcjonuje pomieszczenie kuchenne.

Krajowy Mechanizm Prewencji zwraca uwagę, iż na wyposażeniu Izby brakuje odzieży dla osób zatrzymanych z przyczyn określonych w § 10 pkt 2 Regulaminu, stanowiącego załącznik do rozporządzenia.

Osoby zatrzymane, z którymi przedstawiciel Mechanizmu przeprowadził indywidualne rozmowy nie zgłaszały uwag do warunków bytowych. Wskazały natomiast, iż uciążliwy jest dla nich brak materaca w porze daytimej. Zabierany jest on w momencie, gdy kończy się cisza nocna tj. o 6.00. Krajowy Mechanizm Prewencji zaleca umożliwianie zatrzymanym korzystanie z materacy w ciągu całej doby. Niektórzy zatrzymani skarżyli się również na długie oczekiwanie na posiłek – otrzymali go dopiero po kilkunastu godzinach od momentu zatrzymania, co wiąże się z wyżej wymienionymi długimi pobytami w „poczekalniach”. Mechanizm ponownie zatem zwraca uwagę na konieczność skracania do minimum czasu przebywania zatrzymanych w ww. pomieszczeniu.

4. Traktowanie przez personel wizytowanej jednostki

W pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych celem wytrzeźwienia służbę pełni 15 funkcjonariuszy Policji (w tym 2 kobiety) posiadających odpowiednie przeszkolenie do pracy w Izbie. Na jednej zmianie służbę pełni 3 lub 2 policjantów. Zgodnie z wyjaśnieniami funkcjonariuszy towarzyszących przedstawicielom KMP w trakcie wizytacji, przeszukania umieszczanych w jednostce kobiet, w sytuacji gdy na zmianie w Izbie są wyłącznie mężczyźni, dokonują funkcjonariuszki Policji z innych wydziałów, pełniące dyżury w danym dniu w Komendzie.

Z analizy zestawienia szkoleń przeprowadzonych w 2011 r. i planu doskonalenia zawodowego na rok 2012 wynika, iż szkolenia funkcjonariuszy pełniących służbę w placówce o tematyce „metody i formy wykonywania zadań w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia” zostały uwzględnione w planach szkoleniowych w okresie maj-sierpień 2012 r. KMP stoi na stanowisku, iż szkolenia dla funkcjonariuszy należy przeprowadzać systematycznie i częściej niż raz w roku, a powyższą ofertę szkoleniową należałoby poszerzyć o dodatkowe zagadnienia tak aby personel PdOZ wiedział jak pracować z trudnymi osobami bez wyrządzania im krzywdy, jak udzielać pierwszej pomocy osobom w różnym stanie fizycznym czy psychicznym, jak radzić sobie ze stresem i agresją etc. Standardy Europejskiego Komitetu Zapobiegania Torturom (patrz: Fragment Drugiego Sprawozdania Ogólnego [CPT/Inf (92) 3] dot. szkoleń funkcjonariuszy służb porządku publicznego) wskazują, że nie ma lepszej gwarancji przeciwko złemu traktowaniu osoby pozbawionej wolności niż dobrze wyszkolony funkcjonariusz Policji czy Służby Więziennej. CPT kładzie szczególny nacisk na konieczność rozwijania umiejętności w zakresie komunikacji interpersonalnej.

Kontrola osobista zatrzymanych odbywa się w szatni funkcjonariuszy, pomieszczenie to nie jest monitorowane.

Z informacji przekazanych osobom wizytującym wynika, że w latach 2009 - 2011 w PdOZ przy ul. Jagiellońskiej 49 odnotowano 1 wydarzenie nadzwyczajne polegające na samookaleczeniu poprzez połknięcie zapalniczki. Badając powyższą

sprawę stwierdzono, że policjanci pełniący służbę w PdOZ nie dopełniali obowiązków służbowych w zakresie właściwego przeszukania osoby zatrzymanej i dokonania stosownych adnotacji w dokumentacji służbowej. Z uwagi na ww. ujawnione naruszenia dyscypliny służbowej zostały wszczęte postępowania dyscyplinarne. W analizowanym okresie nie stosowano wobec osób zatrzymanych i umieszczonych w Izbie środków przymusu bezpośredniego. Nie odnotowano również skarg tematycznie związanych z funkcjonowaniem wizytowanej Izby i traktowaniem przez funkcjonariuszy pełniących w niej służbę.

Analiza książki przebiegu służby i nagrań monitoringu wykazała, że funkcjonariusze pełniący służbę w PdOZ w czasie ciszy nocnej nie kontrolują zachowania osób zatrzymanych w pomieszczeniach przez wizjery drzwi pokoi. Natomiast obowiązek ten wynika z § 13 Zarządzenia Komendanta Głównego Policji z dnia 2 września 2009 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań w pomieszczeniach przeznaczonych dla osób zatrzymanych i doprowadzonych w celu wytrzeźwienia. Z wyjaśnień uzyskanych od funkcjonariuszy wynika, że ww. kontrolę policjanci pracujący w Izbie realizują za pomocą zainstalowanego w pokojach monitoringu. Tłumaczą, iż w porze nocnej nic nie widać przez wizjery z powodu wyłączonego oświetlenia, natomiast włączanie go co godzinę może zaburzyć wypoczynek nocny osób zatrzymanych. Mechanizm zaleca zainstalowanie w pomieszczeniach oświetlenia nocnego, które pozwoli na realizowanie kontroli zachowania zatrzymanych zgodnie z obowiązującymi przepisami.

W rozmowach indywidualnych zatrzymani nie zgłaszali uwag odnośnie traktowania ich przez funkcjonariuszy. Jeden zatrzymany podał jednak, iż niektórzy policjanci, obecni podczas czynności związanych z przyjmowaniem go do PdOZ, kierowali pod jego adresem złośliwe uwagi/komentarze.

5. Prawo do informacji

Dokumentem regulującym prawa i obowiązki osób zatrzymanych i umieszczanych w PdOZ jest *Regulamin pobytu osób umieszczonych w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu*

wytrzeźwienia (dalej: Regulamin). Wizytującym przedstawiono również jego tekst przetłumaczony na języki obce. Regulamin jest wywieszony w dyżurce Izby i na drzwiach wewnątrz pokoi dla zatrzymanych. Z informacji przekazanych przez Komendanta wynika, że zatrzymani informowani są o przysługujących im prawach i obowiązkach również ustnie w trakcie procedury przyjęcia. Krajowy Mechanizm Prewencji bardzo pozytywnie ocenia udostępnienie zatrzymanym Regulaminu wewnątrz cel, w których przebywają, co gwarantuje im przyswojenie informacji dotyczących ich uprawnień i reguł ich pobytu w jednostce w warunkach wolnych od pośpiechu.

Krajowy Mechanizm Prewencji ustalił, iż funkcjonariusze Policji informują o fakcie zatrzymania wskazane przez zatrzymanych osoby trzecie, każdorazowo gdy zgłoszą takie żądanie. Jednakże, zgodnie ze „Zbiorem zasad mających na celu ochronę wszystkich osób poddanych jakiegokolwiek formie aresztowania bądź uwięzienia - Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ 43/173 z dnia 9 grudnia 1988 r.” *„Niewłocznie po zatrzymaniu oraz po każdym przeniesieniu z jednego miejsca aresztowania lub uwięzienia do innego, osoba aresztowana lub uwięziona będzie uprawniona powiadomić, bądź też domagać się od właściwego organu powiadomienia członków jej rodziny lub innych właściwych osób według swojego wyboru, o jej zatrzymaniu, aresztowaniu lub uwięzieniu, bądź o przeniesieniu i o miejscu, w którym jest przetrzymywana” (Zasada 16.1).* W związku z powyższym, w ocenie Krajowego Mechanizmu Prewencji, w pierwszej kolejności należałoby więc rozważyć możliwość samodzielnej realizacji przysługującego zatrzymanym prawa do powiadomienia osoby trzeciej, zaś tylko w sytuacjach szczególnych prawo to realizować za pośrednictwem funkcjonariuszy Policji. Ponadto, jeden zatrzymany wskazał, że nie otrzymał informacji zwrotnej o tym czy jego rodzina została powiadomiona o zatrzymaniu.

Należy dodać, że w dniu wizytacji na terenie PdOZ była dostępna dla zatrzymanych prasa, jednakże z informacji uzyskanych od Komendanta wynika, że Komenda nie ma przewidzianych środków pieniężnych na zakup prasy dla osób zatrzymanych. Funkcjonariusze pełniący służbę w PdOZ zaopatrują Izbę w bezpłatne gazety np. „Metro”. KMP pozytywnie ocenia postawę funkcjonariuszy

i rekomenduje przeznaczenie środków finansowych na zakup aktualnej prasy do PdOZ.

Komendant Rejonowy i funkcjonariusze pełniący służbę w Izbie podali ponadto, że w PdOZ nie są realizowane prawa osób zatrzymanych do dokonywania zakupów z własnych środków pieniężnych. Komendant wytłumaczył tę sytuację obowiązującym zakazem opuszczania miejsca służby przez policjantów. Dodał, iż zatrzymany może skorzystać z ww. prawa w trakcie transportu na czynności procesowe/przesłuchanie. Mechanizm zauważył, iż powyższe może mieć miejsce pod warunkiem, że zatrzymany upomni się o swoje środki pieniężne przechowywane w depozycie. Dla KMP wątpliwe jest, iż zatrzymani wiedzą o takiej możliwości. Mechanizm zaleca zatem każdorazowo informowanie zatrzymanych o możliwościach realizacji ich prawa do dokonywania zakupów z własnych środków pieniężnych wyrobów tytoniowych, prasy i przedmiotów osobistego użytku służących do utrzymania higieny osobistej.

6. Prawo do ochrony zdrowia

Przed umieszczeniem w Izbie, badaniu lekarskiemu poddawane są osoby doprowadzone w celu wytrzeźwienia, pozostałe tylko wówczas, gdy jest taka potrzeba lub zatrzymany tego żąda. Krajowy Mechanizm Prewencji ustalił, że zatrzymani są dowożeni na badania do szpitala, a w sytuacji gdy zatrzymany żąda badania lekarz wzywany jest do jednostki i przeprowadza wywiad z tym zatrzymanym w celi (w Izbie nie został wyodrębniony pokój do badań lekarskich). Jeśli lekarz na podstawie przeprowadzonego wywiadu stwierdza, że niezbędne jest przeprowadzenie badań, wówczas przewozi się osobę zatrzymaną do szpitala. W razie nagłego zachorowania zatrzymanego w Izbie, wzywane jest pogotowie ratunkowe.

Krajowy Mechanizm Prewencji przeanalizował także Książkę wizyt lekarskich. Jest ona prowadzona w sposób prawidłowy. Jednakże w kilku przypadkach brakowało informacji dotyczącej godziny badania.

W dniu wizytacji przedstawicieli KMP, stosowany w Izbie alkomat posiadał ważne świadectwo wzorcowania.

Zatrzymani nie zgłaszali uwag dotyczących opieki medycznej.

7. Rekomendacje

Na podstawie art. 19 Protokołu Fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania, Krajowy Mechanizm Prewencji rekomenduje:

1. skrócenie czasu przebywania osób zatrzymanych w tzw. „poczekalni” do niezbędnego minimum (ok. 30 min) oraz odnotowywanie w dokumentacji godziny i długość pobytu osób zatrzymanych w tym pomieszczeniu;
2. wyposażenie „poczekalni” w ławki dla osób zatrzymanych oraz rozważenie zamontowania przesłony w wejściu do „poczekalni” celem uniemożliwienia wglądu do tego pomieszczenia osobom trzecim;
3. rozważenie możliwość samodzielnej realizacji przysługującego zatrzymanym prawa do powiadomienia osoby trzeciej, a tylko w sytuacjach szczególnych realizowanie tego prawa za pośrednictwem funkcjonariuszy Policji, udzielając przy tym zatrzymanym informacji zwrotnej o powiadomieniu osoby bliskiej o zatrzymaniu;
4. wyeliminowanie niewłaściwej postawy funkcjonariuszy wobec osób zatrzymanych;
5. odnotowywanie w Księżce wizyt lekarskich godziny badania zatrzymanego;
6. wyposażenie Izby w odzież dla osób zatrzymanych z przyczyn określonych w § 10 pkt 2 Regulaminu (stanowiącego załącznik do rozporządzenia);
7. zmianę usytuowania ekranu, na którym transmitowany jest obraz z monitoringu;
8. zainstalowanie oświetlenia nocnego umożliwiającego w porze nocnej kontrolowanie pokoi za pomocą wizjerów;
9. stworzenie warunków do realizowania prawa zatrzymanych do dokonywania zakupów z własnych środków pieniężnych wyrobów tytoniowych, prasy,

przedmiotów osobistego użytku służących do utrzymania higieny osobistej, zgodnie z § 11 ust. 1 pkt. 8 regulaminu pobytu osób umieszczonych w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, stanowiącego załącznik do rozporządzenia;

10. zadbanie o odpowiednie ustawienie kamer zainstalowanych w PdOZ, aby prawidłowo spełniały swoją funkcję;
11. zaopatrzenie PdOZ w aktualną prasę dla zatrzymanych.